

КРИВИЧНА ПОСТАПКА ОД АСПЕКТ НА ЕКЧП И КОМПОНЕНТАТА IDEM КАКО ДЕЛ ОД НАЧЕЛОТО NON BIS IN IDEM

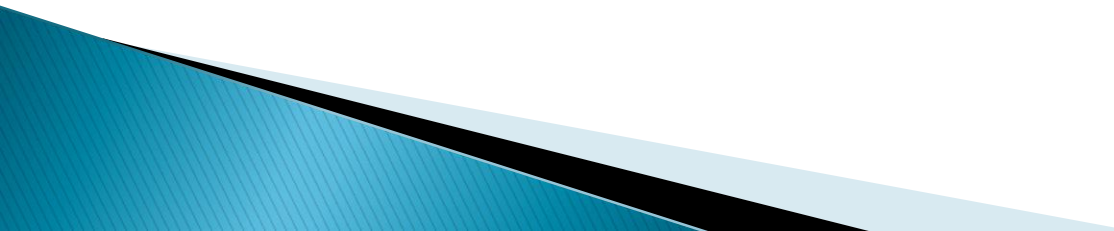
м-р. Габриела Гајдова
Судија
Основен суд Велес

Чл.4 Протокол 7 – Право да не биде суден или казнет два пати за иста работа

1. Никому не може повторно даму се суди ниту може повторно да се казни во кривична постапка во надлежност на иста држава за дело за кое веќе е правосилно ослободен или осуден во согласност со законот и кривичната постапка на таа држава.
2. Одредбите од претходниот став не спречуваат повторно отварање на постапка во согласност со законот и кривичната постапка на државата, ако постојат докази за нови или ново откриени факти или ако во претходната постапка дошло до битна повреда која можела да влијае на исходот на постапката.
3. Овој член не може да се стави вон сила врз основа на чл.15 од Конвенција

СТРУКТУРА НА ЧЛЕНОТ

Во првиот став се наведени три клучни компоненти на начелото Non bis in idem:

1. Дали двете постапки по својот карактер биле кривични
 2. Дали во двете постапки се работи за исто дело (idem) и
 3. Дали дошло до дуплирање на постапките (bis).
-

Кога судот проценува дали со донесената одлука е повреден чл.4 од Протокол 7 на ЕКЧП, дали е повредено начелото *non bis in idem*, кое е загарантирано и со чл.14 ст.2 од Уставот на РСМ и чл.7 од ЗКП, првото прашање на кое треба да даде одговор е:

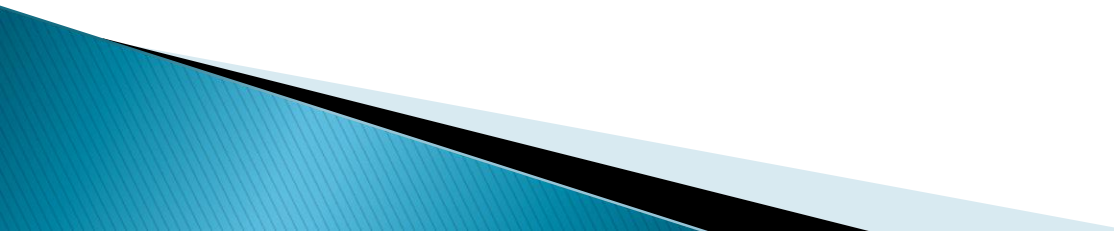
1. Дали двете постапки кои се воделе биле кривични или казнени по својот карактер.

ОПШТИ НАЧЕЛА

- ▶ Правната квалификација на постапката во националното право како кривична, не може да биде единствен критериум. Во спротивно примената на оваа одредба би била препуштена на наоѓање на државата договорничка во мера која би можела да доведе до резултати неспоиви со целта на Ковенцијата (Сергеј Золотукин против Русија ст.52).
- ▶ Поимот „кривична постапка“ во текстот на членот 4 протокол бр.7 мора да се толкува во светлината на општите начела кои важат за поимите кривично обвинение во чл.6 и казна во чл.7 од ЕКЧП.
- ▶ Концептот за „кривично обвинение“ има „автономно“ значење, независно од категоризациите што се користат во националните правни системи на земјите-членки (Adolf v. Austria, § 30).
- ▶ Концептот за „обвинение“ може да се дефинира како „службено известување на некое лице од страна на надлежниот орган за наводите дека лицето сторило кривично дело“ (Deweer v. Belgium, §§ 42 и 46; Eckle v. Germany § 73).

ЕНГЕЛ КРИТЕРИУМИ

(Engel and Others v. the Netherlands, §§ 82–83)

1. Класификација на делото во националното право;
 2. Природа на делото;
 3. Вид и степен на тежина/строгост на казната што ризикува да ја добие засегнатото лице.
-

Првиот критериум е со релативна тежина и служи само како појдовна точка. Ако со националното право некое дело се класифицира како кривично, тогаш ова е одлучувачко.

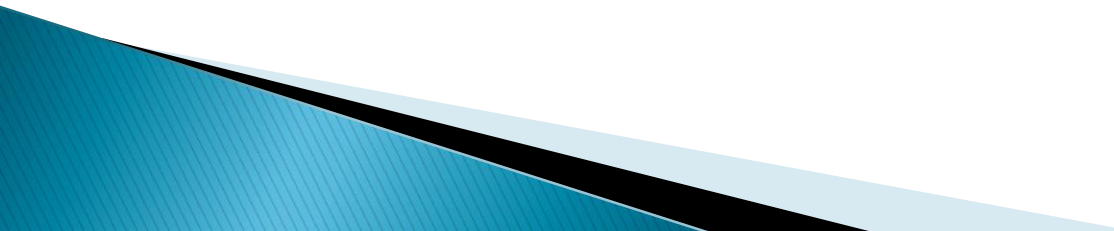
При оценувањето на вториот критериум, (Jussila v. Finland [GC], § 38), се зема предвид:

- ▶ дали правната норма е насочена исклучиво кон определена група или е со општо обврзувачки карактер (Bendenoun v. France, § 47);
- ▶ дали постапката е поведена од некој јавен орган со законско овластувања за тоа (Benham v. the United Kingdom, § 56);
- ▶ дали законската норма има казнена или одвратувачка цел (Öztürk v. Germany, § 53; Bendenoun v. France, § 47);
- ▶ дали изрекувањето на каква било казна зависи од утврдувањето на вината (Benham v. the United Kingdom, § 56);
- ▶ компаративно – како е класифицирано сличното дело во останатите земји-членки на Советот на Европа (Öztürk v. Germany, § 53).

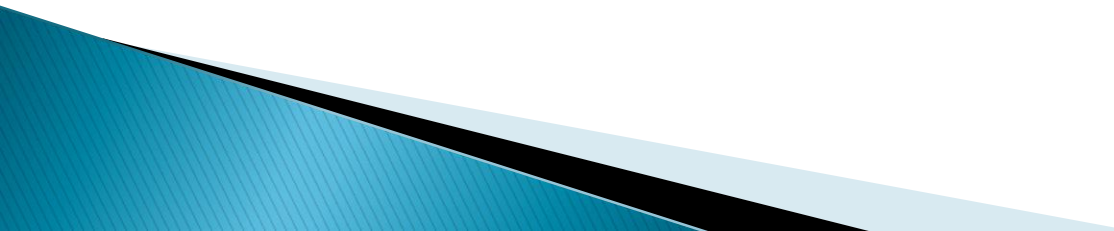
Третиот критериум се определува со упатување до максималната можна казна што е предвидена од релевантното право (Campbell and Fell v. the United Kingdom, § 72; Demicoli v. Malta, § 34).

Концептот на „казна“ наведен во член 7§1 од Конвенцијата е исто така автономно. Со цел да се обезбеди ефикасност на обезбедената заштита од овој аспект, Судот мора да биде слободен автономно да процени дали одредена мерка, суштински, е „казна“ во рамките на значењето на член 7 § 1.

Појдовна точка за какво било проценување на постоењето на „казна“ е да се утврди дали предвидената санкција потпаѓа под осуда за „кривично дело“ .

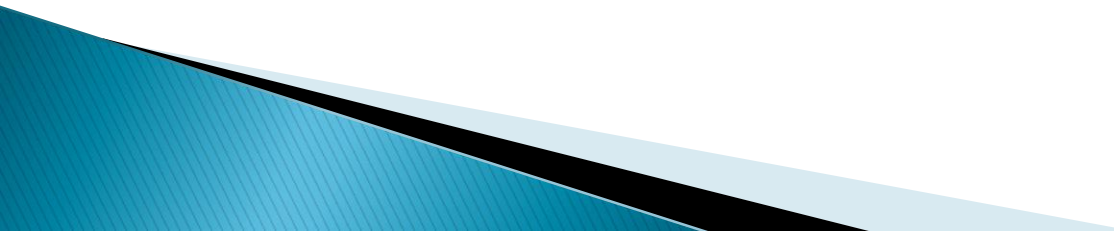
Други фактори може да се сметаат за релевантни во овој поглед:

- ▶ природата и целта на односната мерка (особено нејзината казнена цел),
 - ▶ нејзината класификација според домашното законодавство,
 - ▶ процедурите поврзани со нејзиното изрекување и
 - ▶ сериозноста.
-

Сериозноста на мерката не е пресудна сама по себе, затоа што многу некриминални мерки од аспект на природата можат да имаат значително влијание врз засегнатата личност

Специфичните услови за изрекување на предметната мерка може да бидат релевантни особено за природата и целта, а исто така и за сериозноста на таа мерка и со тоа за проценка дали мерката треба да се класифицира како казна за целите на член 7 § 1 (Илншер против Германија [GC], § 204).

Во некои случаи, особено ако националното законодавство не ја квалификува мерката како казна и ако целта е да се предизвика превоспитување, значителна промена, особено во услови на извршување на мерката, може да се квалификува мерката како казна во смисла на член 7 од Конвенцијата.

ОД КОНЦЕПТОТ КАЗНА СЕ ИСКЛУЧЕНИ:

- ▶ Превентивни мерки (вклучително и задолжителна хоспитализација) изречени на лице кое нема кривична одговорност (Берланд против Френс, §§39–47);
- ▶ Евиденција на сторителот во полициски или судски регистар на сексуални или насилни сторители, за превентивни и загрозувачки цели (Адамссон против Велика Британија (дек); Гардел против Френс, §§39–47);
- ▶ Притвор насочен кон спречување на поединец да се занимава со незаконски активности, со оглед на неговата превентивна природа (Беззаконие против Ирска (бр. 3), §19);
- ▶ Забрана за престој (изречена во прилог на затворска казна) по кривична осуда, (Рена против Френс, одлука на Комисијата; види, мутатис мутандис, под кривично дело на член 6) §1, Маауја v.Франс [GC], §39)
- ▶ Административна наредба за протерување или забрана за престој (Викулов и други против Латвија (дек.); В. Г. и други против Бугарија (дек.));

ОД КОНЦЕПТОТ КАЗНА СЕ ИСКЛУЧЕНИ:

- ▶ Наредба за конфискација изречена во рамките на кривична постапка против трети лица (Јилдирим против Италиј (дек.); Меѓународна единица на Баулер против Френс, §§65–68);
- ▶ Одземање на пратеничкиот мандат на пратеникот и изјава дека тој станал неподобен по распаѓањето на политичката партија (Собачив.Турчи (дек.));
- ▶ Импичмент и изјава за неподобност против Претседателот по постапката на импичмент за сериозно кршење на Уставот (Паксас против Литванија [GC], §§65–68);
- ▶ Суспендирање на пензиските права на државниот службеник по дисциплинска постапка (Хаун против Франција (дек.));
- ▶ Повторна проценка на данокот по извршена корист за повољно даночно постапување, каде казна на фирмата не била изречена (Сосиете Оксигн Плус против Франција (дек.)),
- ▶ Одземање на лиценцата за ликвидатор во постапката за стечај

Вториот и третиот критериум што се утврдени во предметот *Engel and Others v. the Netherlands*: Природа на делото и Строгост на казната што ризикува да ја добие засегнатото лице, се алтернативни и не се задолжително кумулативни.

Доволно е разгледуваното дело по својата природа да се смета за „кривично“ од гледната точка на Конвенцијата, или поради делото лицето да подлежи на казна што, според својата природа и степенот на строгост, начелно припаѓа во „кривичната“ сфера (*Lutz v. Germany*, § 55; *Öztürk v. Germany*, § 54).

Фактот што некое дело не е казниво со затворска казна не е одлучувачки сам по себе, бидејќи релативната несериозност на казната не може да го лиши некое дело од неговата инхерентно кривична природа (*ibid.*, § 53; *Nicoleta Gheorghe v. Romania*, § 26).

Кога анализата на секој критериум посебно не овозможува да се дојде до единствен заклучок дали постои кривично обвинение, може да се примени кумулативниот пристап (*Bendenoun v. France*, § 47)

ПРАКСА НА ЕСЧП

Дисциплински постапки

- Kremzov v. Austria
- Kurdov I Ivanov v. Bulgaria

Плаќање на разлика на данок

- Lucky Dev v. Sweden

ПРАКСА НА ЕСЧП

Одземање на возачка дозвола

- Hangl v. Austria
- Nilsson v. Sweden

Одземање дозвола

- Palmén v. Sweden

ПРАКСА НА ЕСЧП

Дисциплински постапки во затвор

- Toth v. Hrvatska

Управни постапки и казни

- Ruotsalainen v. Finland
- Grande Stevens & others v. Italy

ПРАКСА НА ЕСЧП

Пркршочни постапки

- *Sergey Zolotukhin v. Russia*
- *Maresti v. Croatia*

ЗАКЛУЧОК

Главен критериум дали едно дело се смета за казнено во смисла на ЕСЧП е природата на казненото дело и запретената санкција.

Без оглед на тоа дали е делото во законодавството на некоја држава третирано како прекршок или административно казнено дело ќе се смета за казнено ако се применува казна која според видот и тежината е истовидна со онаа од корпусот на казненото право.

Со тоа е важен и крактерот на делото и вредностите кои со неговото пропишување се штитат, општествената цел која треба да се оствари со санкционирање на тие поведенија и дали одредбата се однесува на сите граѓани или само на одредена група.

Дали во двете постапки се работи за исто дело (idem)

- ▶ пристапот со кој се става акцент на правната квалификација на двете дела е премногу рестриктивен
- ▶ членот 4 од Протоколот 7 – забрана за гонење или право да не се биде суден или казнет два пати за иста работа на некое лице за друго дело во мера во која тоа произлегува од истоветни факти и факти кои се суштински исти како оние во првото дело (Sergey Zolotukhin protiv Rusije [Vv], st. 79–82)
- ▶ Судот треба да се фокусира на оние факти кои преставуваат збир на фактички околности врзани за истиот обвинет и нераскинливо поврзани во времето и просторот, чие постоење мора да се докаже за да се обезбеди осудителна пресуда или да се поведе кривична постапка

ПРАКСА НА ЕСЧП

Maresti v. Hrvatska

Tsonyo Tsonev v. Bulgaria

Pirttimäki v. Finland

Shibendra Dev v. Sweden

NON BIS IN IDEM

Дали двете
постапки биле
кривични

- Класификација во националното законодавство
- Природа на делото
- Вид и степен на строгост на казната

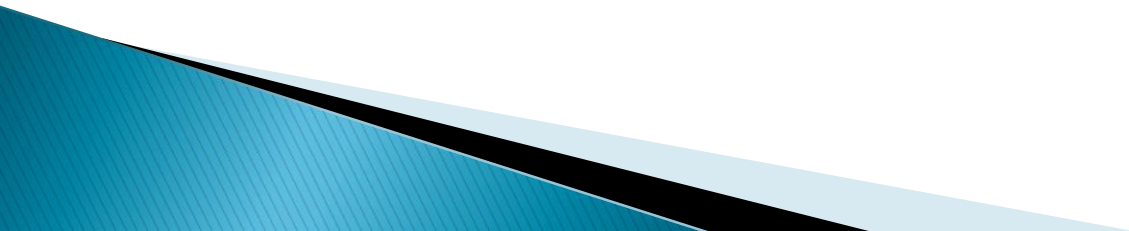
Дали се работи
за исто дело
(Idem)

- Исти факти
- Факти во суштина исти (лице, време, место, начин на извршување)

Дали дошло до
дуплирање на
постапките (Bis)

- Да е правосикно завршена едната постапка

НАЦИОНАЛНА СУДСКА ПРАКСА

БЛАГОДАРАМ НА ВНИМАНИЕТО

м-р.Габриела Гајдова
Судија
Основен суд Велес